

Trumfer drømmen om det 'giftfri' miljø klimadagsordenen?

Svar til de europæiske miljøorganisationer om genanvendelse af blyholdigt PVC

Baggrund

En af de mest ophedede diskussioner der i øjeblikket finder sted i forbindelse med den grønne omstilling er spørgsmålet om, hvorvidt man skal genanvende produkter, som indeholder miljøfremmede stoffer. Da der både er fordele og ulemper ved genanvendelse af produkter med stoffer, der engang var tilladt, men som nu er forbudt, står man i et svært dilemma. Fordelene og ulemperne skal omhyggeligt afvejes over for hinanden, før en beslutning kan træffes.

Den aktuelle diskussion handler om hvorvidt man fortsat skal genanvende blyholdigt PVC. Bly blev forbudt i Danmark allerede i 2002, og endeligt udfaset i hele EU i 2015. PVC bruges hovedsageligt til langtidsholdbare byggeprodukter. Den lange levetid betyder, at der i løbet af de kommende årtier vil fremkomme mange millioner tons PVC-affald, der kan indeholde bly.

PVC-plast er dog langt fra det eneste materiale, der kan indeholde såkaldte nedarvede additiver. Beslutningen om hvorvidt man skal genanvende blyholdigt PVC-affald kan derfor meget vel komme til at danne præcedens for den fremtidige genanvendelse i EU. Derfor er PVC-problematikken relevant for diskussionen om, hvordan den cirkulær økonomi skal finde sted i praksis.

Hvorfor mener de grønne organisationer, at genanvendelsen skal stoppe?

Ifølge de grønne organisationer i Europa er det en fejlbehæftet antagelse, at genanvendelse af blyholdigt PVC på nogen måde vil gavne miljø og sundhed. Bly skader nervesystemet, særligt hos børn. Der er ingen nedre grænse for, hvornår eksponering for bly er farligt. Derfor skal genanvendelse af blyholdigt PVC stoppes, da eksponering til mennesker og miljø ikke kan undgås.

Ifølge organisationerne vil genanvendelse kun udsætte den endelige affaldsbortskaffelse, der i dag er forbrænding eller deponi. Hvis PVC'en genanvendes igen og igen, vil der under brugsfasen være blyeksponering i en lang årrække, hvilket ikke ønskes. Organisationerne foreslår i stedet, at PVC-affaldet deponeres i særlige anlæg til farligt affald, når det er samlet ind.

De grønne organisationer mener desuden, at den cirkulære økonomi udelukker materialer med miljøfremmede stoffer, da dette vil modarbejde princippet om et såkaldt giftfrit miljø.¹

¹ Tatiana Santos, European Environmental Bureau (EEB): Re: Restriction proposal for lead stabilisers in PVC, 2019, https://rgo.dk/wp-content/uploads/Publikationer/NGO_Letter_REACH_Committee_Nov_2019_lead_in_PVC.pdf

Hvorfor mener vi, at genanvendelsen skal fortsætte?

De grønne organisationers tanker om et giftfrit miljø er efter vores mening sympatisk, men desværre uopnåelige i en lang årrække. Grundet fortidens synder omgiver vi os med en lang række kemikalier, som i dag anses for farlige, men som man i sin tid ikke anså som særligt problematiske. Spørgsmålet er om andre vigtige hensyn taler for at genanvende materialer med disse stoffer, såfremt det kan ske med minimal risiko? Men når det gælder de grønne organisationer, får man det indtryk, at drømmen om et giftfrit miljø trumfer alle andre miljødagsordener – ikke mindst klima.

Spørgsmålet om genanvendelse af blyholdigt PVC indskrives sig derfor i den ældgamle (og fortærskede) miljødiskussion om fare versus risiko. Grundlæggende drejer diskussionen sig om vi skal løbe en minimal risiko til gengæld for en lang række klima- og ressourcegevinster?

Miljøstyrelsens vurdering af bly i PVC – mængder og andre kilder

Hvis man vil blyeksponering til livs er det desuden tvivlsomt om et forbud mod genanvendelse af blyholdigt PVC vil give nævneværdige sundhedsmæssige gevinster, særligt når der er så mange klima- og ressourcemæssige fordele ved genanvendelse.

Miljøstyrelsen undersøgte i 2015 eksponeringen af bly fra PVC-produkter i sammenligning med andre kilder. For det første slås det fast, at dengang man anvendte bly som stabilisator i PVC udgjorde denne anvendelse omkring 3% af totalforbruget.²

Endvidere skriver styrelsen:

“Blystabilisatorer er integreret i produktet og vil ikke blive frigivet på samme måde, som når der er tale om metallisk bly i f.eks. taginddækninger af rent bly ... Det vurderes derfor meget overordnet, at tabet af bly til miljøet fra stabiliseret PVC i historiske produkter til udendørs brug er meget mindre end tabet fra ‘rene’ blyprodukter. De rene blyprodukter har i øvrigt en meget lang levetid, f.eks. er levetid for et blytag anslået til 100-200 år.”³

Desuden er det vigtigt at understrege, at den genanvendelse af blyholdige PVC-produkter, der finder sted i dag, giver et endnu mindre tab til miljøet og deraf potentiel eksponering. Det genanvendte blyholdige PVC indkapsles nemlig i inderkernen af fx trelags-kloakrør og vinduesprofiler.

En tidligere rapport fra Miljøstyrelsen konkluderede desuden, at drikkevandsrør af blystabiliseret PVC afgiver færrest miljøfremmede stoffer, og således transporterer det reneste drikkevand.⁴

² Miljøstyrelsen: Genanvendelse af hård PVC i Danmark, Miljøprojekt nr. 1717, 2015, <https://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/2015/05/978-87-93352-30-8.pdf>, s. 56

³ Ibid., s. 57

⁴ Miljøstyrelsen: Feltundersøgelse af vandforsyningernes plastrør, Miljøprojekt nr. 1049, 2005, <https://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/2005/87-7614-863-7/html/helepubl.htm#8.2>

Stop for genanvendelse betyder tab af klimagevinster

Som ovenfor nævnt hævder de grønne organisationer, at genanvendelse af blyholdigt PVC på ingen måde vil gavne miljø eller sundhed. Denne tilgang til et giftfrit miljø betyder, at man går glip af den lange række af fordele, der knytter sig til genanvendelse: Genanvendt PVC erstatter nyproduceret PVC på markedet. Stopper genanvendelsen af det blyholdige PVC, vil det betyde et stop for PVC-genanvendelsen generelt, da genanvendelsessektoren vil kollapse. De 770.000 tons PVC der genanvendes årligt, svarer til produktionen på tre store PVC-råvarefabrikker, som i så fald skulle bygges med stort materiale- og energiforbrug til følge. Hertil kommer, at man sparer to kg. CO₂ for hvert kg. PVC man genanvender, da energiforbruget er 90% mindre. Desuden er der tusindvis af grønne europæiske job på spil.

En anden måde at opgøre klimagevinsten på ved den PVC-genanvendelse der finder sted i dag, er at den svarer til CO₂-udledningen fra 770.000 biler om året. Det tal vil stige til mindst 900.000 i 2025 og 1.000.000 i 2030, hvis genanvendelsen får lov at fortsætte.

Genanvendelse er ikke i industriens umiddelbare interesse

Det er værd at bemærke i denne sag, at industrien i traditionel forstand ikke har interesse i at genanvende PVC. Industriens primære interesse er jo økonomisk vækst, og den skabes ved at producere ny PVC. Bølgerne gik da også højt, da de ambitiøse genanvendelsesmål blev fastlagt for over 20 år siden. For råvareproducenterne gik jo i princippet glip af et marked på 800.000 tons PVC i 2020, hvilket som nævnt ovenfor svarer til produktionen på tre store fabrikker.

EU-Kommissionen præciserer igen, at genanvendelse er at foretrække

Efter afstemningen i EU-Parlamentet, der resulterede i et nej til fortsat genanvendelse, udsendte EU-kommissionen et notat, der igen præciserer, at det er bedre at genanvende det blyholdige PVC frem for at deponere eller forbrænde affaldet. I notatet oplyser Kommissionen, at den nu overvejer, hvilken af de tre handlemuligheder i den lovgivningsmæssige proces den vil følge: Kommissionen kan vælge at forkaste sit eget forslag, lave et revideret forslag eller lave et helt nyt forslag.

EUs kemiagentur ECHA anslår, at der for hvert ton PVC, der ikke genanvendes, vil være en gennemsnitlig stigning i blyforurening på ca. 40 g. Det vil betyde ca. 23 tons yderligere blyudledninger om året, hvis det meste af det nuværende genanvendte PVC-affald med bly ikke længere bliver genanvendt.

ECHA konkluder endvidere, at det i sig selv er en fordel at udsætte den endelige bortskaffelse af blyholdigt PVC-affald gennem genanvendelse. At genanvende det blyholdige PVC kan betragtes som en sikker måde at håndtere PVC-affaldet på, indtil der udvikles en affaldsbehandlingsteknologi, som kan fjerne blyet fra PVC'en inden genanvendelse. Bly er nemlig indkapslet i selve plasten, og emissioner herfra er ubetydelige.

Genanvendelse af blyholdigt PVC i trelagsrør, vinduesprofiler og andre sikre anvendelser minimerer derfor blyemissioner og sikrer et højt niveau for beskyttelse af menneskers sundhed og miljøet.

En mærkningsordning vil desuden sikre, at det tydeligt vil fremgå om et produkt indeholder genanvendt PVC med bly.⁵

Kommissionens holdning er på linje med vores tyske naboer. Den tyske miljøstyrelse, Umweltbundesamt, mener at cirkulær økonomi og klimahensyn godt kan forenes med et højt beskyttelsesniveau for mennesker og miljø. Hvis man vil genanvende materialer indeholdende farlige stoffer, fx PVC med bly, kræver det veldefinerede regler for, hvordan det skal foregå.⁶

Der er store omkostninger, hvis man vælger de grønne organisationers løsning

De grønne organisationers forslag til affaldshåndtering af blyholdigt PVC-affald er at bygge særlige deponier til det farlige affald. Hvordan man forestiller sig sådan en løsning skal udformes i praksis, nævnes ikke i høringssvaret. Der knytter sig imidlertid en lang række udfordringer, som skal tages med i overvejelserne.

For det første skal der en reguleringsproces i gang, som normalt er ganske langtrukken. Hertil kommer stridigheder om, hvor disse anlæg skal ligge. Det er nemt at forestille sig hvilke ophedede diskussioner der vil komme, når stederne skal udpeges. Da det drejer sig om 500.000 tons affald om året de næste mange årtier, der skal deponeres, skal der god plads til, særligt hvis man af hensyn til mennesker og miljø ikke må granulere de store rør, vinduer og andre byggeprodukter. Omkostningerne forbundet med regulering, anlægsudgifter og drift skal også med i vægtskålen. Dertil kommer klimabelastende aktiviteter der indbefatter transport af affaldet til deponierne, byggeri af deponierne, affaldshåndtering mv.

Ovennævnte forhold bør komme med i vægtskålen, når det besluttes om man vil stoppe den velfungerende genanvendelsesindustri i Europa, der i øjeblikket genanvender 770.000 tons PVC-affald om året – en genanvendelse, der ifølge alle videnskabelige vurderinger udgør en minimal risiko.

Svært dilemma

Det er selvfølgelig ikke et nemt dilemma at skulle vælge mellem et giftfrit miljø og klimagevinster, og det ville selvfølgelig have været bedre, hvis man aldrig havde anvendt bly som stabilisator i PVC. Men denne diskussion drejer sig jo om, hvordan vi håndterer fortidens synder, samtidig med at vi igangsætter den grønne omstilling. Og da genanvendelse ifølge EU-Kommissionens

⁵ Follow up to the European Parliament non-legislative resolution on the draft Commission regulation amending Annex XVII to Regulation (EC) No 1907/2006 of the European Parliament and of the Council on the Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (REACH) as regards lead and its compounds

⁶ Umweltbundesamt: Leitsätze einer Kreislaufwirtschaft, 2020, <https://www.umweltbundesamt.de/publikationen/leitsaetze-einer-kreislaufwirtschaft>

videnskabelige eksperter udgør en minimal risiko, finder vi det er den mindst ringe løsning at genanvende det blyholdige PVC, og høste de klimagevinster det indbefatter.

/PVC Informationsrådet, 25-06-2020